

מדת בדת

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

לע"צ הרה"ג ר' אברהם מרדכי בן ר' יוסף הכהן והרה"ג ר' אהרן בן ר' אברהם מרדכי הכהן זצוק"ל הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 205 פרשת שלח תשע"ו

בבא קמא כד-ל

מחייב במקרה הזה שאומר בעל הרבוצה שיש לה רשות לעבור עליה אך לא לבעוט בה.

משנה כיצד חיובו של שור המזיק ברשות הניזק שאמנם נגח נגף נשך רבץ בעט ברה"ר משלם חצי נזק, אך ברשות הניזק לר' טרפון חייב נזק שלם ולחכמים חייב חצי נזק, אמר ר' טרפון שבשן ורגל שפטרו ברה"ר החמירו ברשות הניזק לשלם נזק שלם א"כ קרן שהחמירו ברה"ר לשלם חצי נזק ודאי נחמיר שישלם ברשות הניזק נזק שלם, אמרו לו שדיו לבא מהדין להיות כנדון שכמו שברה"ר משלם חצי נזק כך ברשות הניזק ישלם חצי נזק,

דף כה אמר ר' טרפון שלא באתי ללמוד קרן מקרן אלא קרן מרגל שאם במקום שהקילו על רגל שפטור ברה"ר החמירו בקרן לשלם חצי נזק מקום שהחמירו על שן ורגל ברשות הניזק ודאי נחמיר בקרן אמרו לו דיו לבא מהדין להיות כנדון וכמו שברה"ר משלם חצי נזק בקרן כך ברשות הניזק ישלם חצי נזק. **גמרא** לכאורה ר' טרפון חולק על דיו וקשה שהרי זה מדאורייתא ששנינו שלומדים מהפסוק ויאמר ה' אל משה ואביה ירוק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים וא"כ ק"ו לשכינה י"ד יום אלא דיו לבא מהדין להיות כנדון, ויש לומר שר' טרפון לא למד דיו רק כשזה פורך את הק"ו וכשזה לא פורך את הק"ו הוא למד דיו שהרי לא כתוב כמה ימים יחכו למרים ומהק"ו יש ללמוד י"ד יום ובא הדיו ומוציא ז' ימים ומשאיר ז' ימים, אבל כאן כתוב חצי נזק בכל מקום והק"ו מוסיף עוד חצי נזק והדיו בא להוציא לגמרי מה שלמדו מק"ו ולכן אין לדרוש דיו, וחכמים סוברים שגם אצל מרים כתוב תסגר שבעת ימים והק"ו מוסיף עוד והדיו מוריד מה שהוסיף הק"ו, ור' טרפון סובר שמתסגר לומדים את דין דיו, ורבנן סוברים שכתוב עוד פסוק ותסגר מרים ור' טרפון סובר שזה בא ללמד שבכל מקום לומדים דיו שלא נאמר שרק כאן דרשו מפני כבודו של משה, קמ"ל שלומדים דיו בכל מקום.

רב פפא שאל את אביי שיש תנא שלא דרש כלל דיו ואף שאינו פורך את הק"ו, שהברייתא לומדת שקרי מטמא בזב מק"ו שאם הרוק שטהור בטהור טמא בטמא, קרי שטמא בטהור ודאי יטמא בטמא, ולומדים מהק"ו בין לטומאת משא בין לטומאת מגע, ולכאורה נאמר שהק"ו מועיל למגע ומצד הדיו לא יהיה בו טומאת משא ואין לומר שלא צריך ק"ו על מגע שזב הוא לא פחות מאיש טהור, כי ניתן לומר בפסוק מקרה לילה שדוקא מי שקריו גרם לו ואילו בזב לא הקרי גורם טומאה אלא זיבתו גרמה טומאה, אך יש לדחות שלא כתוב מקרה לילה ולא דבר אחר, ולכאורה אין תנא שסובר שיש טומאת משא בקריו של זב שר"א סובר במשנה שש"ז של זב מטמא במגע ולא במשא ור' יהושע סובר שטמא במשא שלא יתכן שיש ש"ז בלי צחצוחי זיבה ומשמע שבלי זה לא היה טומאת משא **עמוד ב** אך יש לומר שיש משנה בכלים למעלה מאבות הטומאות זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו ודם הנדה, שטמאים בין במגע בין במשא, ואין לומר שיש טומאת משא בש"ז בגלל צחצוחי זיבה שא"כ יש לכתוב את זה יחד עם זובו וכתבו את זה עם רוקו שזה כדן רוקו.

רב אחא מדפתי שאל את רבינא שיש תנא שלא דרש דיו גם כשאין פירכא על הק"ו שהברייתא לומדת שמפץ במת מטמא מק"ו שאם פכים קטנים שטהורים בזב טמאים במת מפץ שטמא בזב ק"ו שטמא במת, ולומדים בין טומאת ערב בין טומאת שבעה, ולכאורה נאמר שהק"ו מועיל לטומאת ערב והדיו מוציא טומאת שבעה, אמר רבינא שאכן ר"נ בר זכריה שאל את אביי שאלה זו ואביי אמר שהתנא למד ממפץ בשרץ שאם פכים קטנים שטהורים בזב טמאים בשרץ א"כ מפץ שטמא בזב ק"ו שיטמא בשרץ, ומפץ במת לומדים בגזירה שזה בגד ועור בגד ועור משרץ שכמו שמפץ טמא בשרץ כך הוא טמא במת, והגזירה שזה פנויה שאל"כ יש לפרוך ששרץ מטמא בכעדשה ומת רק בכזית,

דף כד טעמו של ר"מ שלא צריך העדאה ג' ימים שאם נעשה מועד כשריחק נגיחותיו ק"ו שיעשה מועד כשקירב נגיחותיו, אמרו לו שיש הוכחה מזבה שכשריחקה ראיותיה טמאה ואילו כשקירבה ראיותיה טהורה, אמר ר"מ שבזב כתוב וזאת תהיה טומאתו בזובו ללמד שרק בזב זה תלוי בראיות ואילו זבה תלויה רק בימים, ואין לומר שזאת ממעט זב מימים שכתוב והזב את זובו לזכר ולנקבה הוקש זכר לנקבה שיש טומאה בימים, ואין לומר שמקשים נקבה לזכר שיהיה טומאה בראיות כי יש מיעוט וזאת, ומסתבר למעט בראיות שכשמדברים על ראיות ממעטים ראיות ולא ממעטים ימים,

לר' יוסי מועד נעשה אחר שהעידו בו ג' ימים וחוזר לתמותו כשממשמים בו התינוקות ואינו נוגח, ולר"ש הוא נעשה מועד אחר שהעידו בו ג' פעמים ומה שנאמר ג' ימים זה רק לחזרה, ואמר ר"נ בשם רב אדא בר אבהו שהלכה כר' יהודה במועד שר' יוסי מודה לו והלכה כר"מ בתם שר' יוסי מודה לו, ושאל רבא מדוע ר"נ לא אמר הלכה כר"מ במועד שר"ש מודה לו והלכה כר' יהודה בתם שר"ש מודה לו, אמר ר"נ שהוא סובר כר' יוסי שנימוקו עמו.

הסתפקו במה שצריך העדאה ג' ימים אם זה נאמר על השור או על בעליו, והנ"מ במקרה שבאו ג' כיתות עדים ביום אחד שאם נאמר שצריך שהשור יגח ג' ימים הוא נעשה מועד ואם נאמר שזה הולך על הבעלים א"כ לא נעשה מועד שהוא אומר שרק עכשיו העידו בו, ויש להביא ראיה שכתוב בברייתא שאם העידו בשור בפני ב"ד ולא בפני בעלים או בפני בעלים ולא בפני ב"ד לא נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בעלים ובפני ב"ד, ואם העידו בו שנים בנגיחה ראשונה וב' בשניה וב' בשלישית יש כאן ג' עדויות והם עדות אחת להזמה ואם הזימו את הכת הראשונה נשאר ב' עדויות ולא נעשה מועד וגם העדים פטורים, ואם הזימו גם את השניה נשארה עדות אחת והוא והם פטורים, ואם הזימו גם את השלישית כולם חייבים ועל זה נאמר ועשיתם לו כאשר זמם וזה מובן אם אומרים שהעיקר הוא ליעד את השור וא"כ הגיעו כל הכיתות יחד **עמוד ב** אך אם צריך ליעד את הבעלים יאמרו הראשונים שהם לא באו ליעד את השור שהם לא ידעו שיבואו עוד עדים אחר ג' ימים, ורב אשי אומר שכשאמר שמועה זו לפני רב כהנא הוא אמר שיהיה קשה גם אם העיקר הוא ליעד את השור שיאמרו הכת האחרונה שהם לא חשבו שכל מי שבא היום לב"ד בא להעיד על השור הזה ובאנו לחייבו רק חצי נזק, ויש לומר שראו שהעדים מרמזים אחד לשני, ורב אשי אומר שמדובר שבאו ממש ברצף, ורבינא אומר שמדובר שהם מכירים את בעל השור ולא את השור והם אומרים לו שיש לו שור נגחן בבקר ויש לו לשמור את כל הבקר שלו.

הסתפקו במקרה ששיסה כלבו של חבירו בחבירו ופשוט שהמסה פטור שזה גרמא והנידון הוא על בעל הכלב שיכול לומר מה אני יכול לעשות או שאומרים לו שכיון שכלבו משתסה כשמססים אותו יש לו לשמור עליו, ור' זירא רצה להוכיח מהמשנה שהשור חוזר לתמותו כשממשמים בו ואינו נוגח משמע שאם יגח חייב ואביי דוחה שאולי לא חייב על נגיחה זו אך הוא לא חזר לתמותו, ויש להוכיח מהברייתא ששיסה בו את הכלב או את הנחש פטור ולכאורה פטור המשסה אך בעל הכלב חייב ויש לדחות שהכוונה שפטור אף המשסה.

רבא אומר שגם אם נאמר שהמשסה כלבו של חבירו בחבירו חייב אך אם שיסה הוא בעצמו פטור שכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור, ואמר רב פפא שר"ל סובר כרבא שהוא אמר שכשהיו ב' פרות ברה"ר ואחת רבצה ואחת מהלכת ובעטה מהלכת ברבוצה פטורה ואם בעטה הרבוצה במהלכת חייבת, אמר רבא שהוא

והסיבה שזה פנוי שהרי הוקש שרץ לש"ז שכתוב או איש אשר תצא שכבת זרע וכתוב אח"כ או איש אשר יגע בכל שרץ, ובש"ז כתוב וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע, וא"כ בגד ועור בשרץ מיותר, אך זה מובן רק למ"ד שבגזירה שוה פנויה מצד אחד לומדים ולא פורכים אך למ"ד שלומדים וניתן לפרוך א"כ אין ללמוד מת משרץ, ויש לומר שגם במת זה פנוי שהרי מת הוקש לש"ז שכתוב והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע א"כ מה שכתוב בגד ועוד במת מיותר ללמוד גזירה שוה משרץ ולא פורכים, אך זה מובן למ"ד שכשלומדים מדבר נשאר הדינים של הנלמד במקומם אך אם לומדים לגמרי מהנלמד א"כ במפץ במת יהיה רק טומאת ערב, ויש לומר שיש פסוק וכבסתם בגדיכם ביום השביעי שכל הטומאות שמטמאים במת אינם פחותים מז' ימים.

לכאורה יש לחייב שן ורגל ברה"ר מק"ו שאם קרן בחצר הניזק שמשלם חצי נזק ברשות הניזק ברה"ר חייבת שן ורגל שברשות הניזק חייבים נזק שלם ודאי נחייבם ברה"ר, ויש לומר שיש גזרת הכתוב ובער בשדה אחר ולא ברה"ר,

דף כו אך יש להקשות שנאמר שהפסוק ממעט רק נזק שלם אך חצי נזק נלמד מק"ו, ויש לומר שכתוב וחצו את כספו כספו של זה ולא של אחר.

לכאורה יש ללמוד שבשן ורגל ברשות הניזק ישלם רק חצי נזק שאם קרן שחייבת ברה"ר משלמת ברשות הניזק רק חצי נזק שן ורגל שפטורים ברה"ר ודאי ישלמו רק חצי נזק, ויש לומר שכתוב בפסוק ישלם תשלומים שלמים.

לכאורה יש לפטור קרן ברה"ר בק"ו שאם שן ורגל שמשלמים ברשות הניזק נזק שלם ברה"ר הם פטורים לגמרי קרן שבחצר הניזק משלמת רק חצי נזק ודאי תפטר ברה"ר, אמר ר' יוחנן שכתוב בפסוק יחצון שאין חילוק בחצי נזק בין רה"ר לרשות הניזק.

לכאורה יש לחייב אדם בכופר בק"ו שאם שור שפטור בד' דברים חייב בכופר, אדם שחייב בד' דברים ודאי חייב כופר, ויש לומר שכתוב בשור ככל אשר יושת עליו ולא על האדם.

לכאורה יש לחייב שור בד' דברים בק"ו שאם אדם שפטור מכופר חייב בד' דברים שור שחייב בכופר ודאי חייב בד' דברים, ויש לומר שכתוב בפסוק איש בעמיתו ולא שור בעמיתו.

הסתפקו אם יש חיוב כופר ברגל שדרסה על תינוק ברשות הניזק, שלכאורה כמו שקרן אחר ג' פעמים נעשתה מועדת ומשלם כופר וכן ברגל שהיא מועדת שישלם כופר, או שיש לחלק שקרן כוונתו להזיק וברגל אין כוונתו להזיק, ויש להביא ראיה מהברייתא שלדעת ר' טרפון אם הכניס שור לחצר ללא רשות והשור הרג את בעה"ב השור נסקל ובעליו משלם כופר שלם, ולכאורה ר' טרפון סובר כר' יוסי הגלילי שתם משלם חצי כופר ברה"ר והוא לומד בחצר הניזק בק"ו משן ורגל א"כ חייבים לומר שיש כופר ברגל, ורב שימי מנהרדעא דוחה שבאמת אין כופר ברגל אלא יש ללמוד בק"ו מנזקין של רגל אך יש לפרוך שנוזקין של רגל ישנם באש ואין בה כופר אך יש להוכיח מטמון שאין באש אך יש לפרוך שחייב על טמון בבור אלא יש ללמוד מכלים שפטור בבור, אך יש לפרוך שכלים ישנם באש אלא יש ללמוד מכלים טמונים וגם בזה יש פירכא שישנם באדם אלא חייבים לומר שר' טרפון למד מכופר של רגל ויש כופר ברגל, ורב אחא מדפתי מוכיח שאם היינו אומרים שאין כופר ברגל והתנא למד מנזקין של רגל יש לפרוך שנוזקין של רגל ישנם ברגל אלא שהתנא למד מכופר ברגל.

משנה אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד בין ער בין ישן אם סימא את עינו של חבירו ושבר כלים משלם נזק שלם. **גמרא** לכאורה יש ללמוד שסימא עין חבירו זה כמו שבירת כלים ובאופן שלא חייב על ד' דברים.

עמוד ב חזקיה אמר וכן שנו אצלו בברייתא שלומדים שאדם חייב בנזקיו בין שוגג בין מזיד מהפסוק פצע תחת פצע ואמנם לומדים מזה שחייב על צער במקום נזק, אך היה ניתן לכתוב פצע בפצע וכתוב תחת פצע ללמד שחייב גם בשוגג.

רבה אומר שאם היתה מונחת אבן בחיקו ולא הכיר בה ועמד ונפלה חייב בנזקין אך פטור מד' דברים, ולענין שבת פטור כי התורה אסרה רק מלאכת מחשבת, לענין גלות פטור, לענין יציאת עבד בשן ועין זה תלוי, שלרבנן אם האדון היה רופא ואמר לו כחול עיני וסמאה חתור שיני והפילה שיחק באדון ויצא לחירות, ולרשב"ג לומדים מושחתה עד שיתכוון לשחתה.

אם הכיר באבן ושכחה ועמד ונפלה חייב בנזקין ופטור מד' דברים, וחייב בגלות שכתוב בשגגה והיינו כשהיתה לו ידיעה, לענין שבת פטור, ולענין עבד זה מחלוקת רשב"ג ורבנן.

אם התכוון לזרוק ב' אמות וזרק ד' לענין נזקין חייב לענין ד' דברים פטור לענין שבת צריך מלאכת מחשבת, לענין גלות פטור שכתוב אשר לא צדה, לענין עבד מחלוקת רשב"ג ורבנן.

אם התכוון לזרוק ד' אמות וזרק שמונה, לענין נזקין חייב לענין ד' דברים פטור, לענין שבת חייב רק אם אומר שתנוח בכל מקום שתמצא ואם לא פטור, לענין גלות פטור שכתוב ואשר לא צדה לענין עבד מחלוקת רשב"ג ורבנן.

רבה אומר שאם זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור כיון שהוא שבר כלי שבור וכן אם זרק כלי מראש הגג והיו תחתיו כרים וכסתות ובא אחר וסלקם ואפילו הוא עצמו סלקם פטור כיון שבשעת הזריקה היה הפסק לחץ של השבירה, אך אם זרק תינוק מהגג ובא אחר וקבלו בסייף זה תלוי במחלוקת ר' יהודה בן בתירא ורבנן ששינוי שאם הכו עשרה בני אדם ב' מקלות ומת בין בבת אחת בין בזה אחר זה כולם פטורים,

דף כז לר' יהודה בן בתירא בזה אחר זה האחרון חייב שהוא קירב מיתתו.

אם נזרק תינוק מראש הגג וקבלו שור בקרניו זה תלוי במחלוקת ר' ישמעאל בן ר' יוחנן בן ברוקה ורבנן שכתוב בכופר נתן פדיון נפשו שלת"ק דמי נזיק ולר' ישמעאל דמי מזיק וא"כ לת"ק פטור כי לתינוק אין דמים אחר שנזרק מראש הגג.

רבה אומר שאם נפל מראש הגג ונתקע באשה חייב בנזק צער ויפוי ושבת ולא קנה ביבמתו ועל בשת לא חייב ששינוי שחייב בשת הוא רק במתכוון.

אם נפל מראש הגג ברוח שאינה מצויה והזיק ובייש חייב רק על הנזק ופטור מד' דברים, ואם נפל ברוח מצויה חייב על ד' דברים ופטור על הבשת, ואם התהפך חייב גם על הבשת ששינוי בפסוק ושלחה ידה ומדוע כתוב שוב והחזיקה אלא זה בא ללמד שחייב גם בכוונה להזיק אף שאין כוונה לבייש.

רבה אומר שאם הניח גחלת על לבו ומת פטור ואם הניח על בגדו ונשרף חייב, ורבא אומר ששינוי את שניהם שאם כבש את חבירו לתוך האור או המים ואינו יכול לעלות משם ומת חייב ואם דחפו והוא יכול לעלות משם ומת פטור, וכן שינוי לקמן שאם אמר קרע כסותי ושבר כדי וקרע ושבר חייב ואם אמר על מנת לפטור פטור.

רבה מסתפק בהניח גחלת על לב עבדו אם הוא כגופו או כממונו ואם נפשוט שזה כגופו יש להסתפק אם עשה כך לשור חבירו, ורבה פשט שעבדו כגופו ושורו כממונו.

פרק המניח

משנה מי שהניח כד ברה"ר ובא אחד ונתקל בה ושברה פטור ואם הוזק בה חייב בעל החבית בנזק. **גמרא** המשנה פותחת בכד ומסיימת בחבית, וכן שינוי לקמן שאם אחד בא בחביתו ואחד בא בקורתו ונשברה כדו של זה בקורתו של זה פטור והמשנה פתחה בחבית וסיימה בכד, ויש משנה נוספת זה בא בחביתו של יין וזה בא בכדו של דבש ונסדקה חבית של דבש ובעל היין שפך יינו והציל את הדבש לתוכו אין לו אלא שכרו ופתחו בכד וסימו בחבית, ואמר רב פפא שזה אותו דבר ונ"מ לענין מקח וממכר, אך לכאורה זה תלוי שאם זה מקום שלכד לא קוראים חבית ולחבית לא קוראים כד הרי לא קוראים, אלא מדובר שהרוב קוראים לכד כד ולחבית חבית ויש מיעוט שקוראים לחבית כד ולכד חבית והיינו אומרים שהולכים אחר הרוב **עמוד ב** קמ"ל שלא הולכים בממון אחר הרוב.

יש להקשות מדוע הנתקל בחבית ושברה פטור הרי יש לו להסתכל בהילוכו, בישיבת רב אמרו בשם רב שמדובר שבעל

החבית מילא את רה"ר חביות, ושמואל אמר שמדובר באפילה, ור' יוחנן אמר שמדובר בקרן זוית, ורב פפא אמר שניתן לבאר במשנה רק כר' יוחנן או כשמואל שבמקרה של רב קשה שלא רק בנתקל פטור אלא פטור גם כששבר בכוונה, ורב זביד אמר בשם רבא שאכן גם בשבר פטור וכתבו נתקל אגב הסיפא שאם הוזק חייב בעל החבית בנזק שזה דוקא בנתקל אך בשבר פטור בעל החבית שהניזק הזיק את עצמו, ר' אבא אמר לרב אשי שבא"י ביארו בשם ר' עולא שאין דרכם של בני אדם להתבונן בדרכים, והיה מקרה בנהרדעא ושמואל חייב את הנתקל בתשלומים, והיה מקרה בפומבדיתא ורבא חייב בתשלומים ואמנם שמואל חייב לשיטתו שרק באפילה פטור ולכאורה רבא סבר כשמואל ורב פפא אמר שזה היה בקרן של בית הבד שדרכם להניח שם חביות ויש להתבונן שם בהליכתו.

רב חסדא שלח לר"נ ששיניו שלמכת רכובה משלם ג' סלעים ולבעיטה חמש ולסנוקרת י"ג וכמה משלם למכת מעדר בבית יד או בברזל, אמר לו ר"נ חסדא חסדא וכי מגבים קנס בבבל, אמור לי בבירור מה היה המעשה, שלח לו שהיו שני שותפים בבור שכל יום אחד מהן היה דולה ואחד דלה ביום שלא אמר השני זה היום שלי ולא השני בו והכהו במקל של המעדר אמר ר"נ שאכן היה צריך להכותו ק' פעמים שאף למ"ד שלא יעשה אדם דין לעצמו אך במקום הפסד כן יעשה דין לעצמו, ששיניו שלרב יהודה לא יעשה אדם דין לעצמו ולר"נ עושה אדם דין לעצמו ולא נחלקו במקום הפסד שודאי יעשה דין לעצמו אלא שלא במקום הפסד סובר רב יהודה שכיון שאינו מפסיד ילך לדיינים, ור"נ סובר שכיון שהוא עשה כדין אין סיבה לטרוח ללכת לב"ד, רב כהנא מביא ראיה שכן בג בג אמר שאין להכנס לחצר חבירו לקחת את שלו שלא ברשות שלא יראה כגנב אלא יש לשבור את שיניו ולומר לו שלי אני נוטל,

דף כח ורב יהודה סובר שכן בג בג הוא דעת יחיד ורבנן חולקים עליו, ור' ינאי מבאר ששבור את שני הכוונה בדין אך קשה מה שכתוב אמור לו ולכאורה ב"ד אומרים לו וכן קשה מה שכתוב שלי אני נוטל והיה צריך לומר שלו הוא נוטל.

ויש להביא ראיה משורר שעלה על חבירו להרגו ובא בעל התחתון ושמט את שורו ונפל העליון ומת פטור, ולכאורה מדובר אף במועד שאין לו הפסד בדין, ויש לדחות שמדובר בתם שמשלם רק מגופו ויש לו הפסד, אך יש להקשות שכתוב בסיפא שאם דחף את העליון ומת חייב ואם מדובר בתם מדוע חייב הרי יהיה לו הפסד, ויש לומר שהיה צריך לשומטו ולא שמתו.

ויש להביא ראיה ממקרה שאחד מילא את חצר חבירו כדי יין ושמן יכול בעל חצר לשבר לצאת ולשבר להכנס א"כ אדם עושה דין לעצמו, ור"נ בר' יצחק דוחה שהכוונה משבר ויוצא לב"ד ומשבר ונכנס להביא זכויותיו.

ויש להביא ראיה מברייתא שנרצע שכלו ימיו ורבו מפציר בו לצאת וחבל בו ועשה בו חבורה פטור שכתוב לא תקחו כופר לשוב והכוונה לשוב לקלולו, ויש לומר שמדובר בעבד גנב ולכאורה עד עכשיו הוא לא גנב ויש לומר שעד עכשיו היתה עליו אימת רבו וכשעומד לצאת אין עליו אימת רבו, ור"נ בר' יצחק אמר שמדובר בעבד שמסר לו רבו שפחה כנענית ועד עכשיו היתה מותרת לו ועכשיו נאסרה עליו.

ויש להביא ראיה ממשנתנו שהמניח את הכד ברה"ר ובא אחר ונתקל בה ושברה פטור משמע שאם שברה בידי חייב, ורב זביד בשם רבא אמר שגם שברה פטור וכתבו ברישא נתקל אגב הסיפא ואם הוזק חייב בעל חבית בנזק ודוקא כשנתקל אך בשברה פטור בעל החבית כי הוא הזיק את עצמו.

ויש להביא ראיה שלומדים מהפסוק וקצותה את כפה שזה ממון ולכאורה מדובר אף כשיכולה להציל ע"י דבר אחר, ויש לדחות שהיא יכולה להציל ע"י דבר אחר ואם לא היתה יכולה להציל ע"י דבר אחר היא פטורה, אך לפ"ז קשה מדוע בסיפא כתוב פרט לשליח ב"ד הרי יש פטור גם באשה עצמה כשאינה יכולה להציל ע"י דבר אחר, ויש לומר שזה הפירוש בברייתא שאם אינה יכולה להציל ע"י דבר אחר ידה נעשית כשליח ב"ד והיא פטורה.

ויש להוכיח ממשנה שאם היתה דרך הרבים עוברת בשדהו ונטלה ונתן להם מהצד מה שנתן נתן ושלו לא הגיעו ואם נאמר שיכול לעשות דין לעצמו שיקח מקל ויכה ורב זביד אמר בשם רבא שגזרו שמא יתן להם דרך עקלתון, ורב משרשיא אמר שמדובר שנתן להם דרך עקלתון ורב אשי אמר שכל דרך מהצד היא כעקלתון שזה קרוב לאחד ורחוק לאחר ומה שלא אמר להם קחו שלכם ותנו לי את שלי כדברי רב יהודה שמיצר שהחזיקו בו רבים אסרו לקלקלו.

ויש להוכיח ממשנה שבעל הבית שהניח פאה מצד אחד והעניינים נטלו מצד אחר חל שם פאה בשניהם, ולכאורה אם עושה דין לעצמו שיקח מקל ויכה, ורבא מבאר שהכוונה ששניהם פאה שפטורים ממעשר כמו ששינו שהמפקיר כרמו ובבוקר בצר אותו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ופאה פטור ממעשר.

משנה אם נשברה כדו ברה"ר ואחד החליק במים או שלקה בחרסיה חייב ור' יהודה אמר שבמתכוון חייב ובאינו מתכוון פטור. **גמרא** רב יהודה אמר בשם רב שזה רק כשנטפפו בגדיו במים **עמוד ב** אם אם הוזק הוא עצמו פטור כיון שקרקע עולם הזיקה אותו, וכשרב יהודה אמר את זה לשמואל הוא אמר שאבנו סכינו ומשאו לומדים מבור ובכולם נאמר הפטור של שור ולא אדם חמור ולא כלים, וכל זה לענין מיתה אך לענין נזקין אדם חייב וכלים פטורים, ורב סבר שכל זה כשהפקירם אך בלא הפקירם חייב משום ממונו.

רב אושעיא מקשה מברייתא שאם נפל שור לבור ונשברו כליו ונפל חמור ונקרעו כליו חייב על הבהמה ופטור על הכלים שכתוב שור ולא אדם חמור ולא כלים וזה דומה לאבנו סכינו ומשאו שהניחם ברה"ר והזיקו, ולכאורה הם דומים לבור ויש לפרש שהם דומים לבור ולפיכך אם הטיח צלוחיתו באבן חייב, ולכאורה מהרישא קשה לרב שחייב בכלים בתקלה שלא הפקירה ומהסיפא שחייב בצלוחית קשה לשמואל, אך בכל מקרה קשה בברייתא עצמה מהרישא לסיפא, ורב יפרש שדוקא כשהפקירם פטור בכלים אך בלא הפקירם חייב לכן כשהטיח צלוחיתו באבן חייב, ושמואל יפרש שעכשיו שאמרנו שאבנו סכינו ומשאו הם כבור א"כ לר' יהודה שמחייב על כלים בבור אם הטיח צלוחיתו באבן חייב.

ר"א אמר שרק בנתקל באבן ונישוף באבן חייב אך אם נתקל בקרקע ונישוף באבן פטור וזה לא כר' נתן שכשלא מחייבים אחד מחייבים את השני, וללישנא בתרא ר"א אמר שגם בנתקל בקרקע ונישוף באבן חייב כר' נתן שכשאי אפשר לחייב את הקרקע מחייבים את בעל האבן.

ר' יהודה אמר שבמתכוון חייב ומבאר רבה שהוא מתכוון להורידה למטה מכתפו ואביי מקשה שא"כ ת"ק מחייב גם בנפורה אמר רבה שאכן ר"מ מחייב גם באזנה בידו, אך קשה שזה אונס והתורה פטרה כמו שכתוב ונערה לא תעשה דבר, ואין לומר שרק ממיתה פטור אך בנזקין חייב שהרי ר"מ מחייב כשנשברה כדו ולא סילקה או כשנפל גמלו ולא העמידו,

דף כט לחכמים פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים וחכמים מודים לר"מ שאם הניח אבנו סכינו ומשאו בראש הגג ונפלו ברוח מצויה והזיקו חייב, ור"מ מודה לחכמים שאם העלה קנקנים לגגו ליבשם ונפלו ברוח שאינה מצויה והזיקו שפטור, ואביי מבאר שנחלקו בשני ענינים בנזק של שעת נפילה לר"מ חייב שנתקל פושע וחכמים פטור שהנתקל אינו פושע, ובנזק של אחר נפילה נחלקו שלר"מ המפקיר נכסיו חייב ולחכמים המפקיר נכסיו פטור וזה מדויק ממה שכתוב במשנה שני דברים שהוחלק אחד במים או שלקה בחרסיה וזה היינו הך אלא שהוחלק במים מדובר בשעת נפילה ולקה בחרסיה היינו לאחר נפילה, וכמו שהמשנה מבארת בשני ענינים כך בברייתא ניתן לבאר כך ואמנם בכדו ניתן לבאר גם בשעת נפילה וגם

לאחר נפילה, אך בגמל אמנם ניתן לבאר בנזק של אחר נפילה כשהפקיר את נבלתו אך לכאורה לא שייך נזק של שעת נפילה, ויש לבאר שהגמל עבר במקום שעלה הנהר על גדותיו, אך במקרה שיש דרך אחרת ללכת בעל הגמל הוא פושע ואם אין דרך

אחרת הוא אנוס, ויש לומר שמדובר שנתקל בעליו של הגמל והגמל נתקל בו.

לכאורה לא שייך לומר מתכוון במפקיר נזקיו ורב יוסף מבאר שהוא התכוון לזכות בחרסים.

ר"א מבאר שנחלקו התנאים בשעת נפילה אך אין לבאר שאחר נפילה לכו"ע פטור כי הרי ר"מ מחייב ואין לפרש שלכו"ע חייב כי רבנן פטרו אלא ר"א אמר בשעת נפילה אף בשעת נפילה והוא ביאר כדברי אב"י, **עמוד ב** ור' יוחנן אמר שנחלקו לאחר נפילה ואין לומר שבשעת נפילה לכו"ע פטור שא"כ קשה שר' יוחנן אמר לקמן שאין לבאר שמשנתנו כר"מ שאומר נתקל פושע וא"כ משמע שר"מ מחייב ואין לומר שלכו"ע חייב כי ר' יוחנן אמר שרק ר"מ סובר שנתקל הוא פושע אלא יש לבאר בדברי ר' יוחנן שרק במפקיר נזקיו כאן פטרו רבנן כי הוא אנוס אך במקום אחר מפקיר נזקיו חייב.

נחלקו ר' יוחנן ור"א אם מפקיר נזקיו חייב או פטור, ולכאורה המחייב סבר כר"מ והפוטר סבר כרבנן ויש לומר שלא נחלקו בדעת ר"מ אלא לדעת רבנן שהפוטר סבר כרבנן והמחייב סובר שרק כאן פטרו רבנן את המפקיר נזקיו כי זה נעשה באנוס אך במקום אחר חייב, ולכאורה יש להוכיח שר"א הוא המחייב שהוא אמר בשם ר' ישמעאל ששני דברים אינם ברשותו של אדם ועשאו הכתוב כאילו הם ברשותו בור ברה"ר וחמץ בערב פסח אחר ו' שעות, אך יש להקשות שכתוב במשנה שמי שהפך גללים ברה"ר והוזק בהם אחר חייב בנזקו ואמר ר"א שזה רק כשהתכוון לזכות בהם ואם לא התכוון לזכות פטור משמע שמפקיר נזקיו פטור, ורב אדא בר אהבה מבאר שמדובר שהחזירה למקומה, ורבינא מביא משל לדברי רב אדא שזה כמוצא בור מגולה וכיסהו וגילהו שוב, ומר זוטרא בר רב מרי אומר שזה לא דומה שהרי שם לא סילק את מעשה הראשון ואילו בהפך גללים הוא סילק את מעשה הראשון וזה דומה למצא בור וסתמו לגמרי וחפרו שוב, ורב אשי מעמיד שהוא הפך את הגללים פחות מג', אך קשה מדוע דחק ר"א להעמיד כשלא הגביה ג' ורק אם התכוון לזכות בה חייב והוא יכל להעמיד שהגביה למעלה מג' והוא חייב גם אם לא התכוון לזכות בה, ומבאר רבא שהיה קשה לו במשנה מדוע כתוב הפך ולא כתוב הגביה אלא משמע שזה פחות מג', ולפ"ז יוצא שאם ר"א סובר שמפקיר נזקיו חייב א"כ ר' יוחנן סובר שפטור ולכאורה שנינו שמי שהצניע קוץ או זכוכית ברה"ר או שגדר בקוצים וגדר שנפלה לרה"ר והזיקו חייב ואמר ר' יוחנן שבגדר בקוצים זה רק כשהפריח לתוך רה"ר אך אם צמצם פטור ולכאורה זה בגלל שזה בור ברשותו וא"כ חיוב בור הוא ברה"ר ומפקיר נזקיו חייב, ויש לדחות שבאמת מפקיר נזקיו פטור ומה שפטרו במצמצם הוא כדברי רב אחא בר רב איקא שאין דרכם של בני אדם להתחכך בכתלים, אך קשה שר' יוחנן אמר שהלכה כסתם משנה ושנינו שהחופר בור ברה"ר ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב, אלא ר' יוחנן סובר שמפקיר נזקיו חייב ור"א סובר שפטור,

דף ל ודברי ר"א שבור אינו ברשותו זה לדעת ר' ישמעאל, והוא סובר שמפקיר נזקיו פטור.

משנה מי ששפך מים ברה"ר והוזק בהם אחר חייב השופך, אם הצניע קוץ או זכוכית או שגדר גדרו בקוצים וגדר שנפל לרה"ר והוזקו בהם אחרים חייב בנזקו. **גמרא** רב אומר שחייב רק כשנטפנו בגדיו במים אך אם הוזק האדם עצמו פטור השופך כי קרקע עולם היזקתו, ורב הונא מקשה שזה יהיה כמשליך זבלו שלא הפקירם וחייב כממונו, אמר רב שמדובר שתמו המים והמשנה כפלה את זה שבאחת מדובר בימות החמה ובאחת בימות הגשמים ששנינו שהפותקים ביביהם והגורפים מערותיהם בימות הגשמים יש להם רשות ובימות החמה אין להם רשות וגם כשהוציאו ברשות אם הזיקו חייבים.

ר' יוחנן אומר שהמצניע קוץ חייב רק במפריח אך אם צמצם פטור וביאר רב אחא בר רב איקא שהסיבה היא שאין דרך בני אדם להתחכך בכתלים.

מי שהצניע קוציו או זכוכיותיו בתוך כותל חבירו ובעל הכותל סתר את כותלו ונפל לרה"ר והזיקו חייב המצניע ואמר ר' יוחנן

שזה רק בכותל רעוע אך בכותל בריא פטור המצניע וחייב בעל כותל, ואמר רבינא שלפ"ז מי שכיסה בורו בדלי של חבירו ובעל הדלי לקח את דליו והבור הזיק חייב בעל הבור ולכאורה זה פשוט וי"ל שהחידוש הוא שלא נאמר שבעל הדלי צריך להודיע לבעל הבור כשהוא נוטל את הדלי וא"כ הוא מתחייב, קמ"ל שאינו מתחייב.

חסידיים הראשונים היו מצניעים קוציהם וזכוכיותיהם בתוך שדותיהם ומעמיקים ג' טפחים כדי שלא יעכבו את המחרשה, רב ששת היה זורקם לאש ורבא היה משליכם לחידקל.

רב יהודה אומר שרוצה להיות חסיד יקיים את הלכות נזיקין ורבא אמר הכוונה שיקיים משניות אבות ויש אומרים שיקיים עניני ברכות.

משנה מי שהוציא תבנו וקשו לרה"ר לזבל והוזק בהם אחר חייב בנזקו והקודם בהם זכה ורשב"ג אומר שהמקלקלים ברה"ר שהזיקו חייבים לשלם והקודם בהם זכה מי שהפך גללים ברה"ר והוזק בהם אחר הוא חייב בנזקו. **גמרא** לכאורה משנתנו לא כר' יהודה שאומר שאדם יכול להוציא זבלו בשעת הוצאת זבלים ולצברו ל' יום כדי שיהיה נישוף ברגלי אדם ובהמה שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ, ויש לומר שגם ר' יהודה יודה שאף שמותר להוציא אם הזיק משלם, אך קשה שר' יהודה סובר שגמל שהדליק בנר של חנוני אם היה נר חנוכה פטור חנוני מפני שזה ברשות משמע שרשות ב"ד פוטרת מתשלומי נזיקין, ויש לדחות שהכונה שזה רשות מצוה, אך קשה מברייתא שמה שאמרו שמותר לקלקל ברה"ר אם הזיק משלם ור' יהודה פוטר, ור"ג מעמיד את משנתנו שלא בשעת הוצאת זבלים ולכן חייב המוציא זבל אף לר' יהודה **עמוד ב** ורב אשי אומר שהמשנה חייבה רק בתבנו וקשו שעדיין לא נעשו זבל והם קשים ומחליקים ור' יהודה התיר רק בזבל.

לדעת רב קדם וזכה בין בגוף בין בשבח, וזעירי סובר שקנה רק את שבחם ולא את גופם ורב סובר שקנסו בגוף משום השבח, וזעירי סובר שלא גזרו בגוף משום שבח, ולכאורה יש להוכיח מהמשנה לעיל שמי שהפך גלל ברה"ר והוזק בהם אחר חייב ולא כתוב בזה שהקודם לזכות זכה, ויש לומר שכתוב ברישא ואותו הדין יהיה בסיפא, אך קשה ששנו על כך שאסורים משום גזל וזה נאמר גם על הסיפא, ויש לומר שהכוונה שאסור רק אחר שזכה בהם אחר, ויש להקשות ששנינו במי שהוציא תבנו וקשו לזבלים והוזק בהם אחר חייב והקודם זכה בהם ומותר משום גזל ואח"כ כתוב שההופך את הגלל והוזק בהם אחר חייב ואסור משום גזל, ור"ג בר יצחק אומר שאין להקשות מגללים כי קנסו בגוף רק בדבר שיש בו שבח ולא בדבר שאין שבה.

הסתפקו לדעת רב האם קנסו מיד או רק לכשיבא השבח, ולכאורה יש להוכיח ממה שהקשו מגלל אך יש לדחות שהקשו מגלל רק קודם תירוצו של ר"ג ולא קשה משם אחר תירוצו של ר"ג, ולכאורה נחלקו בזה תנאים שלר"מ לא גובים קרן וריבית בשטר שיש בו ריבית ולחכמים גובה רק את הקרן ולא את הריבית א"כ רב סובר כר"מ וזעירי סובר כרבנן, ויש לומר שרב יסבור גם כרבנן שבקרן של החוב אין איסור אך כאן הקרן עצמו מזיק, וזעירי יכול לסבור גם כר"מ שקנסו בשטר כיון שעשה איסור כבר משעת כתיבה שעשו שומא אך כאן מי אמר שזה יזיק, לכאורה נחלקו בזה תנאים אחרים שת"ק סבר שהמוציא תבנו וקשו לרה"ר חייב וכל הקודם זכה ואסורים משום גזל ורשב"ג סובר שכל המקלקלים ברה"ר שהזיקו חייבים לשלם והקודם בהם זכה ומותרים משום גזל, ולכאורה קשה בת"ק שהוא אומר שהקודם זכה ובכ"ז אסור משום גזל אלא הכוונה שהקודם זכה בשבח אך הגוף אסור משום גזל, ולרשב"ג גם בגופם הקודם זכה ויש לומר שלזעירי זה ודאי מחלוקת תנאים אך רב יכול לבאר שלכו"ע קנסו בגוף משום השבח, ונחלקו שת"ק סובר כרב הונא בשם רב שלא מורים התר לזכות אלא שהקודם זכה ורשב"ג סובר כרב אדא בר אהבה שמורים להלכה שמותר לזכות, ולכאורה קשה שרב הונא הפקיר שעורים קלופות ברה"ר, ורב אדא בר אהבה הפקיר פסולת גרעיני תמרים,